

Секція 6. Теорія і методика управління освітою

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА В СТРУКТУРІ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Професійне зростання педагогів безумовно призводить до покращення їх професійної майстерності, підвищення компетентності, кар'єрного росту, іміджу працівника, наближення до ідеалів культури, вершин професіоналізму, творчої самореалізації, покращення матеріального становища.

Сьогодні в педагогічній та психологічній науці для характеристика професійної майстерності, широти інтересів використовують поняття «компетенція», «компетентний», «компетентність». Постійні зміни в професійних структурах роблять проблему професійного зростання педагога не менш актуальною, ніж шкільне навчання і підготовка фахівців. Актуалізуються завдання становлення нової професійної компетентності кадрів освіти, формування педагога нового типу і стилю професійної діяльності.

Під професійною компетентністю педагога розуміють особистісні можливості учителя, які дозволяють йому самостійно й ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу. Для цього потрібно знати педагогічну теорію, уміти застосовувати її в практичній діяльності. Педагогічна компетентність учителя – це єдність його теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності.

В.Р. Веснін, визначає професійну компетентність як здатність працівника якісно й безпомилково виконувати свої функції, як у звичайних, так і в екстремальних умовах, успішно опановувати нові знання й швидко адаптуватися до змінних умов [1, с. 59].

Автор психологічної концепції професіоналізму Маркова А.К., яка працює над визначенням психологічних критеріїв, рівнів, етапів просування людини до професіоналізму, вважає, що професійно компетентною людиною є та, яка: успішно розв'язує завдання навчання й виховання, готує для суспільства

випускника з бажаними психологічними якостями [2, с. 34]. Серед таких якостей виділяють:

- задоволена професією;
- досягає бажаних результатів у розвитку особистості учнів;
- має й усвідомлену перспективу свого професійного розвитку;
- відкрита для постійного професійного навчання;
- збагачує досвід професії завдяки особистому творчому внеску;
- соціально активна в суспільстві;
- віддана педагогічній професії, прагне підтримувати навіть у складних умовах її честь і гідність, професійну етику;
- готова до якісної та кількісної оцінки праці, уміє це робити

Професійна компетентність учителя обумовлює його педагогічну майстерність. На думку А.С.Макаренка, педагогічна майстерність – це знання особливостей педагогічного процесу, уміння його побудувати і привести у рух.

За глибоким переконанням А.С.Макаренка, оволодіти педагогічною майстерністю може кожен педагог за умови цілеспрямованої роботи над собою. Вона формується на основі практичного досвіду. Проте не кожний досвід стає джерелом професійної майстерності. Таким джерелом є лише педагогічна діяльність, осмислена з точки зору і суті, цілей і технологій; сплав особистісно-ділових якостей і професійної компетентності педагога.

Важливу роль у створенні творчої атмосфери в педагогічному колективі, удосконаленні професійної майстерності вчителів відіграє стимулювання діяльності педагогів.

Не можна правильно побудувати роботу з педагогічним колективом з питань підвищення їхньої професійної майстерності без урахування таких чинників:

- знати рівень освіченості, професійної підготовки кожного вчителя, його інтереси та здібності;
- створення в колективі атмосфери поваги і довіри до вчителя, вияв уваги до його потреб і запитів;

- здійснення постійного духовного взаємозв'язку в діяльності педагогів, учнів, батьків;
- всебічне сприяння самоутвердженню вчителя в колективі, підвищенню його фахової підготовки;
- допомога вчителеві в усвідомленні, узагальненні свого досвіду на основі синтезу теорії і практики [3, с. 32].

Урахування цих факторів є надійною гарантією підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

У процесі управління школою неодноразово підкреслювалася роль психологічної служби освітнього закладу в професійному розвитку вчителя (А.Г. Асмолов, І.В. Дубровіна, В.В. Рубцов). Завдання психологічної служби, перш за все полягає у формуванні готовності вчителів до професійного зростання

Перевага психологічної служби в розвитку складових професійної компетентності вчителя полягає в тому, що психологи, які працюють в конкретному освітньому закладі постійно беруть участь у професійному житті педагогічного колективу. Це дає можливість не тільки прямого і непрямого впливу на хід самого процесу розвитку професійної компетентності вчителя, але й поетапного відстеження динаміки розвитку компетентності та характеру результатів.

Узагальнюючи теоретичні надбання та практичний досвід, будується алгоритм успішної діяльності психологічної служби щодо розвитку професійної компетентності вчителів у загальноосвітніх закладах різного типу:

- 1) психологічна освіта, зміст якої визначається відповідно до специфіки освітньої установи;
- 2) виявлення проблемного поля, резервів і бар'єрів зростання професійної компетентності в педагогічному колективі;
- 3) диференціація, створення творчих груп; відпрацювання індивідуальних траєкторій професійного розвитку;
- 4) контекстне навчання що передбачає постійну апробацію одержаних знань і вмій та постановку проблем, що виникають в реальній практиці;

5) рефлексія, що включає обмін досвідом.

Учені наголошують на нерівномірності етапів і ступенів професійного становлення особистості, позначаючи її як індивідуальну траєкторію професійного зростання, професійну кар'єру.

Професійна діяльність неодмінно супроводжується змінами в структурі особистості педагога: відбувається посилення та інтенсивний розвиток якостей, що сприяють успішному здійсненню діяльності, а також придушуються і навіть руйнуються структури, що не беруть участі в цьому процесі. Позитивний вплив професії на особистість учителя виявляється у формуванні професійної самосвідомості, педагогічної спрямованості, педагогічного мислення, у розвитку професійно важливих якостей, оволодінні педагогічним досвідом тощо.

Принцип «зони найближчого розвитку», обґрунтований Л.С.Виготським для навчання дітей, цілком може розглядатися в якості принципу методичного забезпечення педагогічної діяльності. В якості «зони найближчого професійного розвитку» виступає та зона, в якій педагог за допомогою своїх колег, учених, що вивчається літератури може вирішити виниклі проблеми у професійній діяльності. При цьому «зона найближчого професійного розвитку» для кожного педагога суто індивідуальна. Реалізація даного принципу передбачає:

- вивчення професійних труднощів, виявлення проблем в діяльності педагога;

- актуалізацію необхідних для професійного зростання знань і умінь (надання допомоги педагогу в усвідомленні своїх професійних труднощів і проблем);

- визначення індивідуальних завдань підвищення педагогічної кваліфікації;

- складання програми професійного зростання педагога;

- систематичну оцінку вирішення поставлених завдань і реалізації програми, їх коректування.

Отже, професійне зростання педагога визначено як процес, що спрямований на досягнення професіоналізму, який призводить до якісних змін особистісної сфери та професійної діяльності вчителя. Воно передбачає постійне підвищення їх

кваліфікації, пошук можливостей найповніше реалізувати себе як професіонала, посилення організованості, самостійності та відповідальності, здатність до інноваційної діяльності. Одним із завдань, що ставиться перед адміністрацією навчального закладу, практичним психологом є професійне зростання вчителів, створення умов для формування їх творчої особистості. Оскільки саме професійне зростання педагогічних працівників безпосередньо впливає як на розвиток особистості учнів, так і на успішне функціонування навчального закладу в цілому.

Список використаних джерел

1. Веснин В. Р. Практический менеджмент персонала [Текст] : пособие по кадровой работе / В. Р. Веснин. – М. : Юристъ, 1998. – 496 с.
2. Маркова А. К. Психология профессионализма [Текст] / А. К. Маркова. – М. : Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. – 308 с.
3. Перехейда О. Стимулювання професійної майстерності педагога – важливий чинник управління [Текст] / О.Перехейда // Рідна школа. – 2004. – № 5. – С. 30-32.